

تعامل عناصر محلی و جهانی در تحول هویت فرهنگی کردستان ایران: مطالعه‌ای در باب منطقه هورامان تخت

عادل عبدالهی^۱

(تاریخ دریافت ۹۸/۰۳/۲۰، تاریخ پذیرش ۹۸/۱۱/۱۵)

چکیده

مقاله حاضر به مطالعه نحوه تعامل عناصر محلی و جهانی در تحول هویت فرهنگی در کردستان ایران، منطقه هورامان تخت، پرداخته است. ورود عناصر مربوط به جهانی شدن به ساختار فرهنگی هورامان مشروعیت عناصر سنتی هویت ساز را زیر سؤال برده است. در چنین وضعیتی، مطالعه نحوه ساختارزدایی و بازسازی عناصر هویت فرهنگی حائز اهمیت است. روش تحقیق کیفی با استفاده از نظریه زمینه‌ای است. داده‌ها به‌یاری تکنیک‌های مصاحبه عمیق و مشاهده مشارکتی گردآوری شده و طی مراحل سه‌گانه کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل شده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که گرایشی درخور توجه به بازاندیشی در منابع هویت‌ساز سنتی در هورامان وجود دارد و افراد مطالعه شده با «تعاملاتی نیت‌مند» با تغییرات پیش‌رو درصدد بازسازی عام‌گرایانه هویت فرهنگی‌شان هستند. در چنین نظام ارزشی‌ای، هر کنشی در جهت مشروعیت‌بخشی به نظام‌های ارزشی، با بازاندیشی آگاهانه در چارچوب منابع هویت-بخش محلی، ملی و جهانی صورت می‌گیرد؛ بنابراین، می‌توان گفت، برخلاف تصور رایج مبنی بر زوال سنت‌ها و هویت‌های محلی، هنوز هم سنت‌های جامعه هورامان دارای کارکرد فرهنگ‌سازی و هویت‌بخشی در «نظامی بازاندیشی‌شده» هستند.

واژگان کلیدی: هویت فرهنگی، بازاندیشی، عناصر محلی، عناصر جهانی، هورامان.

۱. دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، گروه اقتصاد جمعیت و سرمایه انسانی، مؤسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور. adel.abdollahi@psri.ac.ir. abdollahi1980@gmail.com

مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره سیزدهم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۸: ۸۱-۱۰۹

مقدمه و بیان مسئله

هویت فرهنگی یکی از مقولاتی است که به دنبال فرآیند جهانی شدن ابعاد و ماهیتی متفاوت با گذشته به خود گرفته است. از آنجاکه فرهنگ مقوله‌ای برساختی است، سیال شدن هویت فرهنگی و سرشت پیوسته در حال "شدن" آن، ویژگی ذاتی این مفهوم است. بنابراین، فرآیند جهانی شدن میدان انتخاب را برای کنشگران فراخ تر کرده و به رهایی آنها از ساختارهای الزام آور در بازتولید منابع هویت ساز منجر شده است. در همین باره، چرخش معنادار تحلیل‌های جامعه‌شناختی مبنی بر تضعیف مؤلفه‌های سنتی هویت‌ساز و بازتابی^۱ شدن کنش‌های فرهنگی مبین این ادعاست. هویت فرهنگی را می‌توان مجموعه‌ای از مؤلفه‌ها و کنش‌های فرهنگی دانست که امکان تمایز گروهی از افراد را از دیگران میسر می‌کند. به‌زعم گیدنز، معمول‌ترین ویژگی‌ها برای تشخیص هویت‌های قومی و فرهنگی از یکدیگر عبارت‌اند از زبان، تاریخ یا تبار (حقیقی یا خیالی)، مذهب و شیوه‌های لباس پوشیدن، آرایش، بازی‌ها، شوخی کردن، و قواعد بهداشت (گیدنز، ۱۳۸۰: ۲۷۸).

پژوهش حاضر درصدد مطالعه نحوه درک و تفسیر مردم هورامان،^۲ به‌منزله جامعه تحت مطالعه، از زبان و گویش محلی‌شان است و اینکه گویش هورامی چه نقشی در بازتولید یا بازسازی هویت فرهنگی مردم هورامان دارد. به‌لحاظ تاریخی و مذهبی نیز، وجود شخصیت‌های مذهبی در هورامان و برگزاری سنت‌ها و مراسم آیینی، مثل مراسم پیرشالیار، نقشی انباشتی در هویت تاریخی و فرهنگی این دیار داشته‌اند؛ بنابراین، مطالعه عناصر تاریخی و جایگاه آنها در شاکله هویت فرهنگی هورامان ضروری است. موقعیت جغرافیایی منطقه هورامان به‌گونه‌ای بوده است که مردم این سرزمین توانسته‌اند پوشاک و ضروریات فعالیت‌های روزانه مربوط به کشاورزی و دامداری را به‌صورت دستی با ابزارهایی ساخته‌شده از الیاف طبیعی، از موی حیوانات گرفته تا چوب و دیگر مواد طبیعی موجود در منطقه، تولید کنند (نقل از فدائی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۴). در این باره، می‌توان به شکل‌گیری مشاغلی مثل گیوه‌بافی، خراطی، چلنگری،^۳ نمدمالی، ریسندگی، ساخت زیورآلات سنتی و قالی‌بافی اشاره کرد. بیشتر این مشاغل کارآیی و رونق خود را از دست داده‌اند، ولی برخی از آنها هنوز هم رونق دارند. گزارش اطلس صنایع دستی هورامان نشان می‌دهد که ۱۱۸۱ زن و ۲۴۱ مرد به تولید صنایع دستی اشتغال دارند (صادقی، ۱۳۹۳:

۱. Reflexivity

۲. شهر هورامان از توابع شهرستان سروآباد است که در جنوب غربی این استان واقع شده است. توصیف جامعه تحت مطالعه در ادامه مقاله آمده است.

۳. آهنگری سنتی

۱۱۳-۱۱۷). مطابق این گزارش، گیوه‌بافی، قلاب‌بافی و ریسندگی به ترتیب بیشترین تعداد شاغلان را به خود اختصاص داده‌اند. بررسی نسبت این مشاغل با تحولات هویت فرهنگی در هورامان از دیگر اهداف این مقاله است.

علاوه بر این، موقعیت جغرافیایی و محیطی جامعه در نحوه شکل‌گیری و تحولات هویت فرهنگی نقش‌آفرین است. شیوه زندگی اجتماعی در هورامان ارتباطی نزدیک با شیوه معماری خانه‌ها و جغرافیای منطقه دارد. سقف یک خانه ممکن است حیاط خانه بالایی یا بخشی از گذر شهر یا حتی مرکز یک محله باشد. در زمان برگزاری مراسم آیینی، پشت‌بام خانه‌ها نقش فضای عمومی را ایفا می‌کند (نقل از فدائی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۳). جغرافیای هورامان بر نحوه تعامل اجتماعی و فعالیت‌های روزمره مردم نیز بی‌تأثیر نبوده است؛ به طوری که مردم هورامان را ناگزیر از ایجاد نوعی نظام تقسیم کار برای تأمین نیازهای زندگی‌شان می‌کرده است و تحت تأثیر این تقسیم کار، روابط اجتماعی به منطقه مزبور محدود شده است و صرفاً در مواقع ضروری مردم با خارج از هورامان ارتباط داشته‌اند. در چنین موقعیت مکانی‌ای، روابط اجتماعی مستلزم قرابت فیزیکی افراد با یکدیگر بوده است و به دنبال آن، عناصر فرهنگی و هویت‌بخش از مراجع نسبتاً ثابتی بازتولید می‌شده‌اند. این در حالی است که با ورود عناصر مدرن به هورامان، روابط اجتماعی مرززدایی شده است و منابع هویت‌ساز نیز از چارچوب سنتی رها شده‌اند و وضعیتی سیال به خود گرفته‌اند. با سیال شدن هویت، بستر امن و بی‌بدیل هویت‌سازی سنتی تحلیل رفته و نظام معنابخش مشروعیت سنتی خود را از دست داده است. علاوه بر این، گسترش عناصر مدرن از قبیل آموزش مدرن تغییرات مهمی در ساختار هویت فرهنگی در هورامان به وجود آورده است. گزارش فرهنگ آبادی‌های استان کردستان نشان می‌دهد که در جامعه تحت مطالعه، نسبت باسواد طی سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵، برای مردان به ترتیب از ۶۲/۷ درصد به ۷۵/۰۶، ۷۶ و ۸۰/۱۷ درصد رسیده است. این نسبت طی سال‌های مزبور برای زنان به ترتیب از ۴۴/۴ درصد به ۶۳/۱، ۶۳/۵ و ۶۴ درصد رسیده است. افزایش سطح سواد مردم هورامان در کنار گسترش رسانه و راه‌های ارتباطی، به‌مثابه مؤلفه‌های تسهیل‌کننده فرآیند جهانی‌شدن، زمینه دگرگونی کارکردی در متغیرهای زمان و مکان، نفوذپذیر شدن مرزها، توسعه شبکه‌های اجتماعی و به دنبال آن، تضعیف منابع سنتی هویت‌سازی را فراهم کرده است.

با توجه به آنچه آمد، پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این پرسش‌هاست: (۱) چه تغییراتی در مؤلفه‌های هویت‌ساز مردم هورامان رخ داده است؟ (۲) این تغییرات چه نقشی در بازسازی شاکله هویت فرهنگی آنها دارد؟ و (۳) ورود عناصر و ارزش‌های جهانی به ساختار فرهنگی جامعه هورامان چه پیامدهایی داشته است؟

پیشینه تجربی پژوهش

پژوهش‌های تجربی درباره نقش عناصر محلی و جهانی در تحول هویت فرهنگی در مطالعات انسان‌شناختی و مردم‌شناختی ریشه دارد. از بین مطالعات صورت گرفته با رویکرد انسان‌شناسی و مردم‌شناسی، می‌توان به مطالعاتی مثل پیوندی‌شدن^۱ فرهنگ (هانرز، ۱۹۸۷)، و شناسایی دگرگونی‌های جهانی/ محلی با رویکرد انسان‌شناسی (آرکه^۲ و لانگ، ۲۰۰۰^۳) اشاره کرد. در بین مطالعات جامعه‌شناختی نیز می‌توان به مطالعات رابرتسون^۴ (۱۹۹۵)، بنیان‌گذار مفهوم جهان-محلی‌شدن، از جمله جهان-محلی‌شدن: زمان-فضا، هم‌گونی-ناهم‌گون، و مطالعه‌مازلیش^۵ (۲۰۰۵) با عنوان «امر محلی و امر جهانی»^۶ اشاره کرد. در جامعه‌مطالعه‌شده نیز ورود عناصر نوسازی و تغییرات اجتماعی و اقتصادی به هورامان موضوع برخی پژوهش‌ها (محمدپور و رضایی، ۱۳۸۷؛ ازکیا و همکاران، ۱۳۹۲؛ دانش‌مهر و همکاران، ۱۳۹۷) بوده است. مطابق نتایج مطالعه محمدپور و رضایی (۱۳۸۷)، مردم هورامان پیامدهای نوسازی را ساختاربخش و ساختارشکن دریافته‌اند که در آن نوسازی از یک‌طرف ساختارهای جدیدی به جامعه بخشیده است، اما هم‌زمان بسیاری از ساختارهای سنتی آنان را از بین برده است. نتایج پژوهش ازکیا و همکاران (۱۳۹۲) نیز نشان می‌دهد که هویت زنان هورامانی در زمینه گرایش به تحصیلات و مشاغل خانگی، تحت تأثیر ارزش‌های جهانی متحول شده است، ولی درباب اشتغال بیرون از منزل و داشتن استقلال رأی، هنوز ارزش‌های محلی و سنتی تسلط نسبی خود را بر هویت زنان حفظ کرده است. بخشی از یافته‌های دانش‌مهر و همکاران (۱۳۹۷) نیز نشان می‌دهد که با ورود نگرش‌های مدرن به هورامان لهون،^۷ نگرش‌های سنتی تضعیف شده و تغییرات مهمی در کیفیت زندگی ساکنان این منطقه ایجاد شده است. می‌توان گفت هم‌سو با مطالعات خارجی، نتایج مطالعات میدانی در منطقه هورامان از اثرگذاری عناصر جهانی و محلی در تحولات اجتماعی و فرهنگی حکایت دارد.

۱. Creole

۲. Arce

۳. Long

۴. Robertson

۵. Mazlish

۶. The Global and the Local

۷. براساس تقسیم‌بندی‌های سیاسی و جغرافیایی، بخشی از روستاهای هورامان در استان کرمانشاه (شهرستان پاوه) قرار دارند که به هورامان لهون شهرت دارند. یافته‌های مطالعه دانش‌مهر و همکاران (۱۳۹۷) بر تغییرات نگرشی در این بخش از هورامان دلالت دارد.

چارچوب مفهومی پژوهش

امروزه، تحولات فرهنگی در دنیای معاصر را نمی‌توان با مفاهیم تک‌بعدی چون هم‌گن‌سازی و یکسان‌شدن فرهنگ تبیین کرد. بسترمندی تغییرات اجتماعی، چندبُعدی و سیال‌شدن فرهنگ از مهم‌ترین ویژگی‌هایی است که طرفداران ناهم‌گونی فرهنگ‌ها به آن معتقدند (رابرتسون، ۱۹۹۵؛ هال، ۲۰۰۵). در نظر گرفتن چنین ویژگی‌هایی برای هویت فرهنگی، وجوه اشتراک چارچوب مفهومی و روش‌شناسی این مقاله را شکل می‌دهد؛ یعنی رویکرد مفهومی و روش‌شناسی این مقاله از پارادایم‌های تعریف اجتماعی و تفسیرگرایی اجتماعی سرمشق گرفته است. مطابق این پارادایم‌ها، به جای یک واقعیت واحد، که برگرفته از ساختارهای پهن‌دامنه است، با واقعیت‌های متعددی سروکار داریم که برگرفته از نحوه تعریف کنشگران از موقعیت‌های اجتماعی‌شان است (ریترز، ۱۳۸۸: ۶۳۵)؛ به‌ویژه وقتی که موضوع سرنوشت هویت‌های محلی در عصر جهانی‌شدن به میان می‌آید. اندیشمندانی نظیر گیدنز (۱۳۷۷) و کاستلز (۲۰۰۰) معتقدند گسترش وسائل ارتباطی و فضای مجازی عرصه‌ای جدید پیش‌روی کنشگران برای صورت‌بندی مجدد عناصر هویت‌سازشان گشوده است. در این میدان جدید، کنشگران با رویکردی بازاندیشانه با عناصر جدید برخورد می‌کنند و در الگوبرداری از این عناصر به صورت گزینشی عمل می‌کنند. در چنین وضعیتی، درک و دریافت فرهنگ جهانی بسترمند است و در چارچوب فرهنگ محلی دریافت‌کنندگان، تعدیل می‌شود و تحول می‌یابد (دالبی، ۱۹۹۸). آندرسون بندیکت^۱ (۲۰۰۶) نیز با طرح مفهوم اجتماعات تخیلی^۲ و تقسیم دنیای امروزی به دو بخش آنلاین^۳ و آفلاین^۴ معتقد است که برخلاف تصور رایج، گسترش فضای مجازی نه تنها فرهنگ‌های محلی را تحلیل نبرده است، بلکه امکان به اشتراک گذاشتن تاریخ، زبان و اسطوره‌های مشترک را در فضای مجازی و به دور از محدودیت‌های دنیای واقعی برای کنشگران محلی فراهم کرده است. او معتقد است که این فرآیند، در میان اقلیت‌هایی که در دنیای واقعی با محدودیت‌های زیادی در زمینه بازسازی هویت قومی‌شان مواجهند، از عمق و شدت بیشتری برخوردار است. برپایه چنین خوانشی است که استوارت هال (۲۰۰۵) از تلاش کنشگران محلی، به‌ویژه نسل جوان، برای استفاده از رسانه‌های مجازی جهت انتقال «نمادهای فرهنگی» به اعضای زبانی و قومی خود با عنوان تلاش برای جلوگیری از «بازنمایی تحریف‌شده نظام‌مند»^۵ یاد می‌کند.

۱. Benedict

۲. Imagined Communities

۳. Online World

۴. Offline World

۵. Systematic Distorted Representaion

هم‌سو با رویکردهای مزبور، نظریه‌پردازانی مثل رونالد رابرتسون (۱۹۹۵) و آنتونی گیدنز (۱۳۷۷)، اگرچه به پیامد فرآیندهایی مثل مک‌دونالدیزاسیون^۱ و کوکا‌کولونیزاسیون^۲ واقفاند، در کنار این روندها، بر نوعی هم‌زیستی و ترکیب عناصر جهانی با عناصر محلی و خاص تأکید می‌کنند. رابرتسون معتقد است که بخش بزرگی از کنش‌ها و واکنش‌های فرهنگی در جهان معاصر برگرفته از دیالکتیک عام و خاص است. به‌نظر او، نیروهای ادغام‌کننده و هم‌گونی‌آفرین، مکمل نیروهای تفاوت‌زا هستند و از هم جدایی‌ناپذیرند. از این‌روست که رابرتسون از عام‌شدن امر خاص و خاص‌شدن امر عام سخن می‌گوید. بنابراین، چارچوب مفهومی مطالعه حاضر بر پایه رویکردهایی استوار است که عوامل اصلی تغییر را عناصر محلی یا عناصر جهانی نمی‌داند، بلکه به تلفیقی از این دو قائل‌اند. از آنجاکه پژوهش حاضر بر پارادایم‌های تعریف اجتماعی و تفسیرگرایی اجتماعی استوار است، هدف از مرور ادبیات نظری آن است که نشان داده شود چگونه از دانش جامعه‌شناختی به‌مثابه راهنمای مفهومی و نظری پژوهش استفاده شده است. بنابراین، در استخراج مفاهیم و مقولات اصلی و نیز تحلیل یافته‌ها، از آرای اندیشمندانی مثل گیدنز (۱۳۷۷)، رابرتسون (۱۹۹۵) و استوارت هال (۲۰۰۵) الهام گرفته‌ایم، که بر روابط متقابل عناصر محلی و جهانی در بازسازی هویت‌های محلی تأکید دارند.

جامعه مورد مطالعه

این مطالعه در شهر هورامان و ده روستای آن انجام شده است. شهر هورامان از توابع شهرستان سروآباد است که در جنوب غربی استان کردستان واقع شده است. این شهرستان دو شهر به نام‌های سروآباد و هورامان دارد. شهر هورامان ۳۱۷۶ نفر و روستاهای آن ۵۳۹۰ نفر جمعیت دارند (فرهنگ آبادی‌های کردستان، ۱۳۹۶). هورامان دارای دو دهستان به نام‌های هورامان‌تخت و شالیار است. دهستان هورامان‌تخت چهار روستا و دهستان شالیار نیز ده روستا دارد. در این پژوهش، سه روستا که کمتر از چهار خانوار ساکن داشتند از مطالعه خارج شدند. مردم هورامان به گویش هورامی^۳ تکلم می‌کنند. از دیدگاه دانش‌نامه بریتانیکا، هورامی، به‌منزله یکی از گویش‌های گورانی، گویشی از زبان گُردی است که در طول زمان به‌دلیل همسایگی با گویش‌هایی مانند سورانی دادوستد واژگان میان هورامی و این گویش‌ها زیاد بوده است.^۴

۱. Mcdonaldization
۲. Coca Colonization
۳. Hawrāmī
۴. www.britannica.com

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه واقعیت اجتماعی، آن‌طور که خود افراد تعریف می‌کنند، نیازمند استفاده از روش‌هایی است که در مطالعات کیفی کاربرد دارد. در میان رهیافت‌های مختلف پژوهش کیفی، نظریه زمینه‌ای^۱ بر مطالعه تجربه زیسته و معنای ذهنی کنش‌های افراد تأکید دارد (استراس و کوربین، ۱۳۸۵). از این‌رو، در مطالعه حاضر، به پیروی از اصول نظریه زمینه‌ای، تجربه زیسته مردم هورامان از تحولات هویت فرهنگی‌شان مطالعه شده است. در این مطالعه، فرض بر آن است که مردم هورامان در پاسخ به موقعیت‌های مختلف مطابق درک و برداشتشان از موقعیت واکنش نشان می‌دهند و از این طریق تلاش می‌کنند هویت فرهنگی خود را بازتولید یا بازسازی کنند. از آنجاکه در روش‌های کیفی، حضور محقق یا محققان در میدان مطالعه ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است، جهت گردآوری داده‌ها بیش از شش‌ماه در جامعه مورد مطالعه، با استفاده از فنون مشاهده مشارکتی و مصاحبه عمیق، حضور یافتیم. تجربه زیسته نگارنده در جامعه مطالعه‌شده به درک و فهم تجربیات مشارکت‌کنندگان در پژوهش کمک شایانی کرد. ضمن گردآوری داده‌های مبتنی بر مشاهده مشارکتی، با ۶۰ نفر از زنان و مردان بالای ۱۵ سال مصاحبه عمیق به‌عمل آمد. در جدول ۱ ویژگی‌های عمومی مشارکت‌کنندگان در پژوهش آمده است. جدول ۲ نیز ویژگی‌های عمومی مشارکت‌کنندگانی را نشان داده است که اصالتاً هورامانی بودند، ولی به دلایل مختلف به کشورهای دانمارک، سوئد و فنلاند مهاجرت کرده‌اند.^۲

جدول ۱. ویژگی‌های عمومی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	جنس	سن	شغل	تحصیلات	ردیف	جنس	سن	شغل	تحصیلات
۱	مرد	۴۱	معلم	کارشناسی	۲۴	مرد	۴۰	معلم	کارشناسی
۲		۶۲	بازنشسته	کارشناسی	۲۵		۶۶	بازنشسته	دپلم
۳		۴۳	کشاورز	راهنمایی	۲۶		۴۴	معلم	دپلم
۴		۳۶	فروشنده صنایع دستی	دپلم	۲۷		۳۶	آزاد	
۵		۴۴	کارگر	بی‌سواد	۲۸		۲۰	دانشجو	دانشجو
۶		۲۵	کشاورز	راهنمایی	۲۹		۲۲		
۷		۴۰	فروشنده	کارشناسی	۳۰		۲۱		
۸		۳۰	بی‌کار	راهنمایی	۳۱		۲۴	بی‌کار	کارشناسی

۱. Grounded Theory

۲. نگارنده دوم طی فرصت مطالعاتی که در دانشگاه روسکیلده دانمارک سپری کرد، به مطالعه تحولات هویت فرهنگی افرادی که اصالتاً هورامانی بودند پرداخت. در این مقاله تلاش شده به بخشی از یافته‌های به‌دست‌آمده، که به تبیین موضوع مطالعه کمک می‌کنند، اشاره شود.

ردیف	جنس	سن	شغل	تحصیلات	ردیف	جنس	سن	شغل	تحصیلات				
۹	زن	۳۸	فروشنده	کارشناسی	۳۲	زن	۱۹	دانشجو	دانشجو				
۱۰		۴۰	کارمند		۳۳		۲۹	بی کار	۲۸	کارشناسی			
۱۱		۳۹	کارمند		۳۴		دپلم		۳۳	فروشنده	کارشناسی		
۱۲		۳۵	خیاط		۳۵			کشاورز	۳۸	دپلم			
۱۳		۴۵	کارگر	۳۶	دامدار			۴۸	گیوه‌باف	کارشناسی			
۱۴		۴۷	آزاد	۳۷	۴۱			۴۵				کارمند	
۱۵		زن	۳۲	قصاب	کارشناسی		۳۸	زن	۳۰	معلم	کارشناسی		
۱۶			۲۵	معلم			۳۹		۲۹	بی کار	کارشناسی		
۱۷			۲۷	گیوه‌باف	دپلم		۴۰		دپلم	۲۴	گیوه‌باف	کارشناسی	
۱۸			۳۲	آزاد			۴۱			۵۳	خانه‌دار		دپلم
۱۹			۳۵	خیاط			۴۲			۵۵			
۲۰			۳۳	خانه‌دار			۴۳			۶۰	۴۴		راهنمایی
۲۱	۴۴		خانه‌دار	کارشناسی	۴۴	کارشناسی	۲۳		دانشجو	دانشجو			
۲۲	۲۳		دانشجو		۴۵		۲۷		گیوه‌باف	دپلم			
۲۳			۲۷	گیوه‌باف	دپلم								

جدول ۲. ویژگی‌های عمومی مشارکت‌کنندگان در پژوهش (هورامی‌های ساکن در کشورهای دانمارک، سوئد و فنلاند)

ردیف	جنس	سن	شغل	تحصیلات	ردیف	جنس	سن	شغل	تحصیلات
۱	مرد	۳۵	راننده	راهنمایی	۹	مرد	۴۰	فروشنده	ابتدایی
۲		۴۴	خدماتی	دپلم	۱۰		۴۷	کارشناسی	
۳		۲۵	پرستار	کارشناسی	۱۱		۲۳	آرایشگر	دپلم
۴		۲۲	دانشجو	دانشجو	۱۲		۲۶	دانشجو	دانشجو
۵		۲۳	خدماتی	راهنمایی	۱۳		۳۰	خدماتی	راهنمایی
۶		۳۵	کارمند	کارشناسی	۱۴		۳۵	خانه‌دار	ابتدایی
۷		۴۵	رستوران‌دار	دپلم	۱۵		۴۸	دپلم	دپلم
۸		۳۷		راهنمایی					

شیوه نمونه‌گیری و تحلیل داده‌ها

شیوه نمونه‌گیری در تحقیق حاضر مبتنی بر نمونه‌گیری نظری است. به پیروی از اصل انعطاف‌پذیری استراس و کوربین (۱۳۸۵)، فرآیند گردآوری، کدگذاری و تحلیل داده‌ها هم‌زمان انجام شد تا مشخص شود به چه داده‌هایی نیاز داریم و آنها را از کجا باید گردآوری کنیم. برای

مثال، برای درک این موضوع که در گذشته آداب و رسوم محلی و صنایع دستی هورامان چه نقشی در ساختار فرهنگی مردم هورامان داشته است، سراغ افراد سالمند رفتیم تا ببینیم که در گذشته این عناصر فرهنگی چه نقشی در زندگی آنها داشته است. با قشر میان سال و جوان نیز مصاحبه کردیم تا به تغییرات کارکردی این عناصر پی ببریم. زنان و مردان گیوه‌باف و فروشندگان صنایع دستی از دیگر افراد مصاحبه‌شونده بودند تا به ما کمک کنند چرایی و چگونگی تبدیل شدن برخی از صنایع دستی مثل گیوه‌بافی را به عنصری هویت‌ساز در هورامان درک کنیم. برای پی بردن به نقش رسانه در تحولات عناصر فرهنگی، پرمخاطب‌ترین کانال‌های تلگرامی را، که فعالان فرهنگی در روستاهای مختلف هورامان ایجاد کرده بودند، انتخاب کردیم، با مدیران کانال‌ها مصاحبه کردیم و سپس، با پیوستن به کانال‌ها، اخبار، تصاویر و متونی را دنبال کردیم که مفاهیم و مقولات استخراج شده را بازنمایی می‌کردند. در این زمینه، تأکید بر اطلاعاتی بود که دیگر کاربران به اشتراک گذاشته بودند. برای اینکه نقش ارزش‌های جهانی، مثل حفاظت از محیط زیست، را در شاکله هویت فرهنگی هورامان درک کنیم، علاوه بر جویاشدن نظر کلیه مشارکت‌کنندگان، با فعالان محیط زیست نیز مصاحبه کردیم. مصاحبه با مهاجران هورامانی در کشورهای دانمارک، سوئد و فنلاند بخشی دیگر از فرآیند چندبُعدی و دَوْرانی گردآوری داده‌ها بود تا نحوه تعامل این افراد با سرزمین مادری‌شان را دریابیم. هدف از انجام نمونه‌گیری نظری، نمونه‌گرفتن از کنش‌ها، رخ‌دادها و پیامدهای تحولات بود؛ از این رو، شناسایی کنش‌هایی در دستور کار قرار گرفت که هدفشان بازتولید مؤلفه‌های سنتی هویت‌ساز یا ادغام آنها با ارزش‌های جهانی بود و بر دفعات مشاهده یا شنیدن مفاهیم مرتبط با کنش/کنش متقابل و پیامدهای آن تأکید شد. نمونه‌گیری بر مبنای مناسبت نظری^۱ با مفاهیمی که در حال تحول بودند پیش رفت و تا مرحله رسیدن به تکرار داده‌ها و اشباع نظری^۲ ادامه یافت (چامارز، ۲۰۱۴).

مراحل تحلیل داده با خواندن دست‌نوشته‌های برآمده از مشاهدات، نکات استخراج شده از تحلیل محتوای تصاویر و متون منتشرشده در رسانه‌ها و شنیدن مجدد مصاحبه‌های ضبط‌شده آغاز شد و با طرح پرسش‌هایی نظیر اینکه این داده به ما چه می‌گوید، مقدمات شناسایی مفاهیم اولیه، با بیشترین فراوانی، فراهم شد. با تعیین سطر به‌منزله واحد کدبندی و اختصاص مفهومی که بتواند حداکثر فضای مفهومی و معنایی سطور و جملات را پوشش دهد، کدگذاری باز صورت گرفت. بر پایه روش مقایسه ثابت^۳ (استراس و کوربین، ۱۳۸۵) و طبقه‌بندی مفاهیم

۱. Theoretical Relevance

۲. Theoretical Saturation

۳. Constant Comparative Method

مشترک با توجه به تشابه‌ها و تفاوت‌های آنها، الگویابی، سنخ‌شناسی و کدگذاری محوری داده‌ها محقق شد. در جدول ۳ نمونه‌هایی از مراحل کدگذاری باز و محوری نشان داده شده است. در ادامه، با دسته‌بندی مقولات اصلی با استناد به ابعاد شرایطی، تعاملی و پیامدی، زمینه کدگذاری گزینشی، استخراج مقوله هسته و روایت داستانی یافته‌ها فراهم شد.

جدول ۳. نمونه‌ای از کدگذاری باز و محوری

ردیف	نمونه‌هایی از نقل قول‌های مصاحبه‌شوندگان	مفاهیم/کدهای اولیه	مقولات جزء
۱	قبلاً در مراسم‌های محلی حتی فیلم‌برداری هم نداشتیم... از دو دهه قبل، به تدریج از مناسبات محلی فیلم‌برداری شد... با انتشار اخبار مراسم پیرشالیار می‌توانیم توجه دیگران را به هورامان جلب کنیم... صنایع دستی هورامان مثل گیوه و نان محلی باید در تلویزیون نشان داده شود.	محلی‌زایی امر محلی، نگاه توسعه‌ای به عناصر بومی	رسانه‌ای شدن عناصر فرهنگی
۲	شکل و ظاهر صنایع دستی عوض شده و الان کاربرد آنها بیشتر شده... ما سعی می‌کنیم در صنایع دستی از طرح‌ها و رنگ‌های مختلف استفاده کنیم تا مشتری بیشتری داشته باشیم.	توجه به اصل کارایی، توجه به سلیقه مختلف	بازسازی کالاها و صنایع فرهنگی
۳	هر جور که به هورامان نگاه کنی، می‌توانی ویژگی‌های جالبی را ببینی... هر چیزی در اینجا دارای معنای خاصی است... هورامان دیگر مثل قبل نیست... توریستی شدن هورامان باعث شده وضعیت مردم بهتر شود... وجود تشکل‌های حفاظت از طبیعت ضروری است... طبیعت و معماری هورامان فرصت خوبی برای جذب گردشگران است... مغازه‌های فروش صنایع محلی روزبه‌روز بیشتر می‌شود... به ارزش‌های جهانی که در زندگی می‌توانند خوب باشند علاقه‌مندم و دوست دارم که آنها را به کار ببرم... نباید از افکار سازنده زنان که می‌تواند مفید باشد چشم‌پوشی کرد. ماهواره از این نظر مثبت است که چشم‌ها را باز کرد... الان جوری شده که همه اخبار داخلی و خارجی را پی‌گیری می‌کنند.	آگاهی از ویژگی‌های بومی، گرایش به رفتارهای محیط‌زیستی، تأکید بر ظرفیت‌های گردشگری، ارتقای معیشتی، کم‌رنگ شدن ارزش‌های سنتی، کثرت‌گرایی، متنوع شدن منابع آگاهی	بستر مند شدن ارزش‌های جهانی

یافته‌های پژوهش

در این مطالعه، با پایان یافتن مراحل نهایی تحلیل داده‌ها، تعداد ۴۴۸ مفهوم اولیه، ۲۷ مقوله جزء، ۷ مقوله عمده و یک مقوله هسته به دست آمد. جدول ۴ تعداد مفاهیم اولیه، مقولات جزء، مقولات عمده و مقوله هسته استخراج شده از داده‌ها را نشان می‌دهد. در ادامه، به هریک از مفاهیم و مقولات استخراج شده در قالب یک خط داستان پرداخته شده است.

جدول ۴. مفاهیم اولیه، مقولات جزء، مقولات عمده و مقوله هسته استخراج شده از داده‌ها

ردیف	تعداد مفاهیم اولیه	مقولات جزء استخراج شده از مفاهیم	مقوله‌های عمده استخراج شده از مقولات جزء	نوع مقوله	مقوله هسته
۱	۲۱	کنش‌های هویت‌بخش در فضای مجازی	فضامندشدن روابط اجتماعی	شرایطی	تعامل عناصر محلی و جهانی در تحولات هویت فرهنگی
۲	۱۸	مکان‌زدایی امر اجتماعی			
۳	۱۴	کاهش روابط چهره‌به‌چهره			
۴	۱۳	گسترش مرزهای اجتماعی			
۵	۱۷	اختلاط و نزدیکی مجازی			
۶	۱۲	اشتراک عناصر هویت‌ساز در فضای مجازی	از جاکندگی زمانی و مکانی		
۷	۲۳	تداوم کنش‌های هویت‌بخش			
۸	۱۷	تشکیل شبکه‌های مجازی			
۹	۲۴	هویت‌سازی در فضای رسانه			
۱۰	۲۲	دیجیتالی شدن عناصر فرهنگی	استمرار نسبی سنت		
۱۱	۹	ارتباط با دوستان و فامیل در سرزمین مادری			
۱۲	۱۲	اشتراک خاطرات جمعی در فضای سایبری			
۱۳	۱۴	بازتاب سنت در زندگی روزمره مهاجران هورامی			
۱۴	۱۳	ترس از طردشدگی اجتماعی			
۱۵	۱۲	گزینش تصاویر ارسالی به سرزمین مادری			
۱۶	۱۶	ارتباطات مجازی	زمان و مسئله‌مندشدن گذشته هویت‌بخش		
۱۷	۲۴	شکاف نسلی پیرامون منابع هویت‌ساز			
۱۸	۲۷	چرخش جوانان و نخبگان به منابع هویت‌بخش پیشاسلامی			
۱۹	۲۱	تأکید افراد سال‌خورده بر هویت اسلامی	تفسیرهای دوگانه از تغییرات		
۲۰	۹	خاص‌گرایی فرهنگی			
۲۱	۱۰	درک غنای زبانی و بازتولید گویش محلی	عام‌کردن امر خاص		
۲۲	۲۴	بازسازی کالاها و صنایع فرهنگی			

ردیف	تعداد مفاهیم اولیه	مقولات جزء استخراج شده از مفاهیم	مقوله‌های عمده استخراج شده از مقولات جزء	نوع مقوله	مقوله هسته
۲۳	۲۲	کثرت گرایی در امر محلی			
۲۴	۱۴	بازتولید ادبیات هورامی در رسانه			
۲۵	۲۵	بستمندشدن ارزش‌های جهانی	خاص کردن امر عام		
۲۶	۱۷	تشکیل انجمن‌های حفاظت از محیط زیست			
۲۷	۱۹	قرائت محلی از قواعد عام			
جمع	۴۴۸	۲۷	۷		۱

عوامل ساختاری

در گذشته، ویژگی‌های جغرافیایی و فرهنگی حاکم بر جامعه هورامان به گونه‌ای بوده که برقراری ارتباطات اجتماعی تحت تأثیر محدودیت‌های مکانی و زمانی، و به صورت چهره‌به‌چهره بوده است. با ورود عناصر نوسازی از قبیل راه‌های ارتباطی، آموزش مدرن و رسانه‌ها، دایره تعاملات اجتماعی فراخ‌تر شده است. هم‌سو با گسترش این عناصر، تجربه حضور مردم هورامان در اجتماعات فرامحلی پررنگ شده و با دسترسی به رسانه‌های ارتباطی نو، میدان کنشگری در حال گسترش است. یکی از مصاحبه‌شوندگان درباره محدودیت ارتباطات مردم در گذشته چنین می‌گوید:

به یاد دارم که وقتی کسی به سنج مسافرت می‌کرد به‌حدی مسافرت برای مردم غیرطبیعی بود که با نوحه‌خوانی او را بدرقه می‌کردند و می‌گفتند که ممکن است دیگر برنگردد. معمولاً در هر روستا یک نفر بود که مردم را در مسافرت‌های دور و به‌ویژه طولانی مدت همراهی می‌کرد؛ چون که مردم عادت نداشتند تنهایی به مسافرت بروند و غالب مسافرت‌ها به‌صورت جمعی بود (مردی ۶۲ ساله با تحصیلات کارشناسی).

«فضامندشدن روابط اجتماعی» یکی از مقولاتی است که برای تشریح روابط اجتماعی در فضای مجازی استخراج شده است. فضامندشدن روابط اجتماعی پدیده‌ای است که مردم هورامان در بستر رسانه، به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی مثل تلگرام، روزانه آن را تجربه می‌کنند. در همین زمینه، تشکیل کانال‌های تلگرامی از قبیل کانال «ههورامان-تاران» بستر ارتباط مستمر اهالی هورامان را با افراد هورامانی که ساکن تهران هستند فراهم کرده است. بدون شک، به‌اشتراک گذاشتن تجارب افرادی که ساکن تهران هستند، جهان‌بینی و نگرش مردم هورامان را به دنیای پیرامونشان تغییر می‌دهد. شکل‌گیری چنین موقعیتی زمینه‌های مکان‌زدایی روابط اجتماعی را در هورامان تقویت کرده است. در تصویر ۱ مشاهده می‌شود که در کانال تلگرامی

تعامل عناصر محلی و جهانی در تحول هویت فرهنگی کردستان ایران: مطالعه‌ای در باب منطقه هورامان تخت

«هورامیانه» چگونه فرارسیدن عید قربان به اطلاع عموم رسانده می‌شود و برخلاف گذشته، تبریک مناسبت‌های مختلف از چارچوب روابط چهره‌به‌چهره خارج شده و در قالب مجازی صورت می‌گیرد. در تصاویر ۲ و ۳ نیز مشاهده می‌شود که چگونه در کانال‌های تلگرامی روستاهای «ناو» و «نوین»، اخبار جامعه هورامان اطلاع‌رسانی می‌شود.

مردی ۳۳ ساله و دیپلمه که به فروشنده‌گی اشتغال دارد از گسترش تجارب ارتباطی به‌مثابه یکی از پیامدهای گسترش وسائل ارتباطی سخن می‌گوید و در ادامه چنین اظهار می‌کند: گسترش وسائل ارتباطی باعث شده که امروزه مردم به راحتی به خارج از هورامان می‌روند و با این کار تجارب جدیدی به دست می‌آورند؛ چراکه قبلاً تجربه زیسته مردم محدود به هورامان بود.

«مکان‌زدایی امر اجتماعی»، که نشان‌دهنده تغییر در شرایط علی و ساختاری است، از دیگر مقولات استخراج‌شده است. برای مثال، حضور مهمانان داخلی و خارجی در برگزاری آداب و رسوم سنتی، به «گسترش مرزهای اجتماعی» این مناسبات در خارج از هورامان انجامیده و با انتشار اخبار و تصاویر مرتبط، شاهد «اختلاط و نزدیکی مجازی» در رسانه‌ها هستیم. تصاویر شماره‌های ۴، ۵ و ۶ نشان می‌دهند که امروزه نه تنها اغلب مردم هورامان، به‌ویژه جوانان، خواستار رسانه‌ای شدن جشن‌های سنتی هستند، بلکه فعالان حوزه فرهنگی هم درصد معرفی

این مناسبات در فضای مجازی برآمده‌اند. درباب نحوه مکان‌زدایی دو نمونه از مراسم محلی با عنوان «کومسای» و «پیرشالیار»، یکی از افراد مصاحبه‌شونده معتقد است که:

مراسم کومسای تا بیست‌سال قبل کاملاً به‌صورت سنتی برگزار می‌شد. حتی فیلم‌برداری هم نمی‌شد، تا اینکه در سال ۱۳۷۵، گروهی مستندساز آلمانی به‌مدت یک‌سال در اینجا دربارهٔ هورامان و مراسم کومسای به ساخت فیلم پرداختند و از آن زمان به بعد، روزبه‌روز این مراسم بیشتر رسانه‌ای شد و به‌تدریج ابعادی فراملی و حتی فراملی به خود گرفت... حتی برخی معتقدند که رسانه‌ای شدن مراسم منجر به تحریف آن شده است و الان بیشتر جنبهٔ نمادین و نمایشی دارد. شدت این تغییرات به‌حدی عمیق شده است که گاهی اوقات منجر به مقاومت یا واکنش‌های شدید از سوی افراد سالمند می‌شود (زن ۴۵ ساله با تحصیلات کارشناسی و معلم).

یک مرد ۴۰ ساله با تحصیلات کارشناسی در این باره چنین می‌گوید:

در رابطه با نحوهٔ برگزاری مراسم کومسای و پیرشالیار هم‌اکنون در جامعهٔ هورامان شاهد یک اختلاف‌نظر عمیق بین نسل جوان و سالمند هستیم؛ به‌طوری‌که نسل جوان بر فراملی و حتی فراملی شدن آن تأکید دارند و از سوی دیگر، افراد سالمند با رسانه‌ای شدن این مراسم قویاً مخالف‌اند و این کار را با هدف اصلی مراسم در تعارض می‌بینند... ولی به‌رحال آنچه که امروزه شاهد آن هستیم «خوب یا بد» رسانه‌ای شدن روزافزون این مراسم است.

در تصاویر شماره ۷ و ۸ مشاهده می‌شود که چگونه با تأسیس مراکز اقامتی، زمینهٔ ورود گردشگران

داخلی و خارجی به هورامان فراهم شده است. یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان، مردی ۳۸ ساله و فروشنده صنایع دستی، نحوه تغییر وضع موجود را چنین توصیف می‌کند:

تا قبل از گسترش زیرساخت‌های ارتباطی، مردم کمتری به اینجا می‌آمدند، ولی با گسترش راه‌سازی و آسفالت‌شدن راه‌ها، زمینه‌های تردد مردم از نقاط مختلف به هورامان فراهم شد و قطعاً با ورود افراد مختلف، فرهنگ‌های مختلف نیز به این جامعه نفوذ کرده‌اند و تأثیراتی در فرهنگ ما داشته‌اند.

تصویر ۸. حضور گردشگران در برگزاری مراسم تاریخی کومسای

تصویر ۷. ورود گردشگران به هتل سنگی هورامان

استمرار نسبی سنت در فضای مجازی

هنجارها و سنت‌ها در روابط اجتماعی ناظر و تنظیم‌کننده‌اند. سنت‌ها می‌توانند بر روابط اجتماعی که در یک محدوده زمانی و مکانی خاص شکل می‌گیرند نظارت بیشتری داشته باشند. بدون شک، وقتی که از «فضامندشدن روابط اجتماعی» در هورامان سخن به میان می‌آید، کاهش روزافزون قدرت نظارتی سنت‌ها اجتناب‌ناپذیر است. باین حال، یافته‌های این مطالعه از کارکرد دوگانه رسانه‌ها در زوال و تداوم قدرت سنت‌ها در هورامان حکایت دارند؛ به‌گونه‌ای که با دسترسی مردم هورامان به رسانه‌های ارتباطی، کارکرد نظارتی سنت‌ها کم‌وبیش تداوم دارد؛ یعنی هنوز هم مهاجران هورامی سایه سنت‌ها را بر زندگی روزمره خود احساس می‌کنند و از «ترس طردشدن» در سرزمین مادری «رفتاری محافظه‌کارانه» را در تعاملات خود برمی‌گزینند. نتایج مصاحبه با هورامی‌های ساکن در کشورهای اسکاندیناوی نشان می‌دهد که این افراد در طول ارتباط خود با سرزمین مادری‌شان تلاش می‌کنند بر رفتار خود بیشتر نظارت و بازاندیشی اعمال کنند. «استمرار نسبی سنت در فضای مجازی» هم از جمله مقولات برآمده از داده‌های تحقیق حاضر است. درباب این موضوع یکی از مصاحبه‌شوندگان چنین اظهار کرده است:

من روزانه تأثیر سنت‌های زادگاهم را در زندگی‌ام به‌طور عینی لمس می‌کنم... به‌ویژه، هنگامی که من و همسر با خانواده‌مان از طریق اسکایپ ارتباط برقرار می‌کنیم، خیلی مواظب گفتار و ظاهرمان هستیم... آخر ممکن است فکر کنند که هویت‌مان را از دست داده‌ایم و در بین دوستان مواردی را داشته‌ایم که از طرف خانواده طرد شده‌اند (مردی ۴۵ ساله با تحصیلات دیپلم و رستوران‌دار).

یک زن ۳۰ ساله و دیپلمه که شغل خدماتی دارد، درباره «اتخاذ رفتار محافظه‌کارانه در تعاملاتش» می‌گوید:

هنوز هم سایه سنت‌ها برای نسل ما در اینجا سنگینی می‌کند. مثلاً در اینجا وقتی که به تفریح می‌رویم، اگر قرار باشد که فیلم‌های تصویری یا عکس‌هایمان را بعداً به خانواده خود در هورامان نشان دهیم، مجبورم که حداقل جایی را رعایت کنم، ولی اگر مطمئن باشم که کسی این تصاویر را نمی‌بیند سبک پوشش متفاوت و تا حدی راحت‌تر است.

ازجاکنندگی زمانی و مکانی

با الهام از گیدنز (۱۳۸۰)، «ازجاکنندگی زمانی و مکانی» به‌منزله یکی دیگر از مقولات تبیین‌کننده موقعیت ساختاری حاکم بر تعاملات مهاجران هورامی با زادگاه مادری‌شان انتخاب شد. احساس نیاز مهاجران هورامی به «کنش‌های هویت‌بخش» و سهولت دسترسی به رسانه‌های جدید آنها را ترغیب کرده تا با «تشکیل شبکه‌های مجازی»، ارتباطشان را با دوستان و خویشاوندان حفظ کنند و به تقویت «کنش‌های هویت‌ساز در فضای رسانه» کمک کنند. درباره ازجاکنندگی زمانی و مکانی، یکی از افراد ساکن در کشور دانمارک، مردی ۲۵ ساله با تحصیلات کارشناسی که به شغل پرستاری مشغول است، به مزایای رسانه‌های ارتباطی در تشکیل شبکه‌های مجازی فعال در حوزه هورامان اشاره می‌کند:

درست است که فاصله فیزیکی در کمیت و کیفیت روابط ما با زادگاهمان تأثیر زیادی گذاشته، ولی امروزه توانسته‌ایم شبکه‌های اجتماعی را در فضای مجازی تشکیل دهیم و با این کار محدودیت‌های ناشی از مکان و زمان را به حداقل ممکن رسانده‌ایم... من روزانه اخبار و تحولات کردستان و هورامان را پی‌گیری می‌کنم و اگر اتفاق مهمی در هورامان روی دهد، دوستان و خانواده‌ام از طریق تلگرام یا سایر وسائل ارتباطی آن را به من اطلاع می‌دهند.

«نمایش نمادین عناصر فرهنگی» یکی دیگر از مقولاتی است که چگونگی تأثیر عوامل مؤثر در تغییر ماهیت کنش‌های هویت‌ساز در هورامان را نشان می‌دهد. در همین زمینه، مقولاتی از قبیل «به‌اشتراک گذاشتن عناصر هویت‌ساز در فضای مجازی» و «تداوم کنش‌های هویت‌بخش»

از تحلیل محتوای کانال‌های تلگرامی در هورامان استخراج شد که به «دیجیتالی‌شدن عناصر فرهنگی» منجر شده است؛ به طوری که تحلیل موضوعی این کانال‌ها نشان داد که مدیران آنها درصدد معرفی عناصر فرهنگی هورامان با تأکید بر معماری، جشن‌ها و طبیعت هورامان هستند. یکی از ساکنان هورامان این وضع را چنین توصیف کرده است:

تا قبل از اینکه از ماهواره استفاده کنم از محاسن آن بی‌خبر بودم، ولی الان از طریق ماهواره علاوه بر آگاهی از فرهنگ سایر مناطق دنیا، به این نکته پی‌برده‌ام که می‌توان با استفاده از رسانه‌های ارتباطی در ابعاد وسیعی به بازسازی عناصر فرهنگی‌مان پردازیم... برخلاف گذشته، الان از طریق ماهواره به ویژگی‌های قوم کرد اعم از تاریخ، نمادهای فرهنگی و زبان کردی و به ویژه گویش هورامی بیشتر پی‌برده‌ام (زنی ۲۴ ساله و دیپلمه).

بخشی دیگر از فعالیت کاربران فضای مجازی به بازنمایی عناصر هویت‌بخش فرهنگ هورامان اختصاص دارد. در تصاویر ۹ و ۱۰ ملاحظه می‌شود که مستندها و برنامه‌های تلویزیونی‌های داخلی و خارجی در فضای رسانه بازنشر می‌شوند. تصویر ۱۱ نیز نشان‌دهنده رسانه‌ای‌شدن مقالات تدوین‌شده درباره جشن سنتی «چله تاوسان یا تموز» در هورامان است که برای ارتقای آگاهی عمومی صورت گرفته است. درباره استفاده از رسانه‌های مجازی و تأثیر آن بر بازسازی عناصر هویتی در هورامان، یکی دیگر از ساکنان هورامان، ضمن اشاره به برنامه‌های پربیننده «هانره‌نگینه» و «به‌هورامی» که در تلویزیون‌های خارجی پخش می‌شود، گفته است:

قبلاً اگر کسی می‌خواست که درباره تاریخ هورامان اطلاعات کسب کند، مطالعه او به کتاب‌های قدیمی و غالباً کم‌یاب محدود می‌شد، ولی امروزه برخی از رسانه‌های ماهواره‌ای کردزبان، بخشی ولو محدود از برنامه‌هایشان را به معرفی تاریخ و فرهنگ هورامان اختصاص داده‌اند (مرد ۴۰ ساله، کارمند و دارای تحصیلات کارشناسی).

<p>تصویر ۱۱. رسانه‌های شدن مقالات تدوین شده درباره جشن سنتی «چله تاوسان یا تموز»</p>	<p>تصویر ۱۰. به اشتراک گذاشتن برنامه «وهندی» در خصوص معرفی پوشاک هورامان</p>	<p>تصویر ۹. به اشتراک گذاشتن مستند «فهره‌نجی» در کانال‌های ماهواره‌ای</p>

زمان و مسئله‌مندشدن گذشته هویت بخش

در باب منابع تاریخی هویت بخش، یافته‌های تحقیق نشان داد که نسل سالمند دریافت روشنی از گذشته خود ندارد و غالباً خود را به اجداد پیامبر اسلام منتسب می‌کند و در بازسازی تاریخ، تمایل دارد که روی داده‌های مذهبی را بازگو کند و نیاکان خود را به این روی داده‌ها منتسب سازد. یک زن ۶۰ ساله، که خانه‌دار و بی‌سواد است، درباره گذشته و تاریخ هورامان می‌گوید:

اول به تاریخ اسلام اهمیت زیادی می‌دهم، سپس به تاریخ قوم کرد و هورامان، و به جامعه ایران احساس تعلق بیشتری دارم... به خلوص قابل تقدیر پیرشالیار مسلمان افتخار می‌کنم.

او، در ادامه، داستان جنگ بین پیرشالیار مسلمان و پیرشالیار کافر (گاور یا کافر) را روایت می‌کند و اینکه چگونه پیرشالیار مسلمان بر پیرشالیار کافر غلبه می‌کند و او را از هورامان متواری می‌سازد. مردی ۶۶ ساله، دیپلمه و بازنشسته، نیز درباره تاریخ هورامان می‌گوید:

درباره تاریخ این را می‌دانم که ما ایرانی اصیل هستیم... ما در طول تاریخ مردمانی بی‌دردسر بودیم و هیچ‌گونه ظلمی به همسایگان خود نکردیم. من به خاطر عبادت خالصانه مردم، مقاومت مردم و داشتن احساسات میهن پرستی به مردم هورامان افتخار می‌کنم... در برابر اتفاقات تاریخی هیچ‌وقت حاضر نشدیم که هورامان را تخلیه

کنیم... برای من خداپرستی مهم است... یکی از روستاهای نزدیک ما (روه‌ری) قدیم‌الایام کافر بوده‌اند و به آنها گاور می‌گفتند.

در مقابل، افراد نخبه و نسل جوان تعابیری متفاوت از تاریخ و گذشته هورامان دارند و بیشتر تمایل دارند با رویکردی فرهنگی و باستانی گذشته خود را بازسازی کنند. بسیاری از افراد جوان و به‌ویژه نخبگان معتقدند که شخصیتی با عنوان پیرشالیار کافر در تاریخ هورامان وجود ندارد و اصطلاحاتی مانند گاور یا کافر، که افراد مسن در توصیف پیروان پیرشالیار^۱ پیش از اسلام به کار می‌برند، مربوط به پیرشالیار اول است که زرتشتی بوده است. در طول یک‌دهه اخیر، برخی از پژوهشگران هورامانی تلاش کرده‌اند، ضمن روشن کردن تاریخ شفاهی هورامان، آن را به صورت مکتوب درآورند و با استدلال‌های باستان‌شناختی، گذشته هورامان را ترسیم و تداوم تاریخی آن را حفظ کنند.

مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که نسل بزرگسال و نسل جوان درباره بازسازی گذشته هویت-بخش رویکردهای متفاوتی دارند. از این رو، نسل بزرگسال تمایل دارد که گذشته خود را با استناد به عقاید اسلامی بازسازی کند و از سوی دیگر، نسل جوان بر آن است تا با رویکردی تاریخی به بازسازی عناصر فرهنگی در دوران باستانی هورامان بپردازد و گذشته‌ای روشن و باستانی را ترسیم کند. بدیهی است که هر کدام از این گروه‌ها درصدد بازسازی هویت خود و رسیدن به نوعی آرامش روحی و روانی هستند که پیامد آن تلاش برای ترمیم بحران هویت است. جدول ۵ سنخ‌شناسی مصاحبه‌شوندگان را برحسب رویکرد و تلقی‌شان از زمان تاریخی نشان می‌دهد. در این جدول، تفاوت نسل سالمند و جوان قابل مشاهده است.

جدول ۵. سنخ‌شناسی مصاحبه‌شوندگان برحسب رویکرد و تلقی‌شان از زمان تاریخی

نسل	رویکرد	تلقی از گذشته تاریخی
بزرگسال	مذهبی-اسلامی	گنگ و ازلی
جوان	فرهنگی-باستانی	روشن و ازلی

تعاملات و راهبردها

استقبال از تغییر در برابر خاص‌گرایی فرهنگی مصاحبه‌ها از خودآگاهی جامعه هورامان درباره تغییرات پیش‌رو و تلاش برای پیروی از اصول

۱. پیرشالیار (شهریار) یکی از ۹۹ پیر هورامان به‌شمار می‌رود که در میان مردم هورامان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است (محمدپور، ۱۳۸۷).

جهانی در جهت حفظ عناصر فرهنگی جامعه هورامان حکایت دارد. تمام افرادی که با آنها مصاحبه شد، به استثنای سالمندان، بر این موضوع تأکید کردند که به منظور جذب گردشگر در هورامان باید تلاش کنیم تا «طبیعت» و «معماری هورامان» را در رسانه‌های عمومی به نمایش بگذاریم. تصاویر ۱۲ و ۱۳ ظرفیت‌های گردشگری روستاهای هورامان را در بستر اینترنت نشان می‌دهد. بدیهی است که فعالان حوزه گردشگری تمایل زیادی به بازنمایی ظرفیت‌های گردشگری در فضای مجازی دارند، ولی آنچه حائز اهمیت است نگرش مثبت جوانان به تعاملات فرهنگی است که در خلال ورود گردشگران داخلی و خارجی با مردم هورامان صورت می‌گیرد. چنین است که نسل جوان از ظرفیت‌های گردشگری هورامان همچون فرصتی ارزشمند یاد می‌کند. در این باره، تفاوتی چشمگیر بین نسل جوان و نسل سالمند وجود دارد، به طوری که افراد سالمند از افزایش مشارکت مردم مناطق دیگر در برگزاری مراسم پیرشالیار ابراز نگرانی می‌کنند و معتقدند که این مراسم بی‌محتوا شده و الان صرفاً جنبه نمادین و تبلیغاتی دارد. نارضایتی از این موضوع به حدی عمیق است که در برخی موارد مشارکت مردم دیگر مناطق، به «خاص‌گرایی فرهنگی»^۱ از سوی افراد سالمند منجر شده است.

<p>مقصد ر</p> <p>اتاقک Otaghak.com</p> <p>بررسی اجمالی اطلاعات کامل قیمت‌ها مشغول</p> <p>اتاقک > اقامتگاه‌های اورامانات > ویلا > اقامتگاه‌های سلین</p> <p>ویلا سلین، ۱ خوابه در اورامانات</p> <p>★★★</p> <p>مشخصات میزبان</p> <p>انصار ادوی</p> <p>سلام</p> <p>من انصار ادوی اهل منطقه زیبای اوراماناتم اگر از قبل با من هماهنگ کنید می‌تونم با ماشین شخصی رو به شما نشون بدم و شما رو به بیلاق کوهستان و قالی‌سواری ببرم. امیدوارم بتونم برای شما خاطره</p> <p>تصویر ۱۳. استفاده از سایت‌های گردشگری برای جذب گردشگر</p>	<p>مرکز ملی رزرواسیون هتل‌ها و اماکن اقامت در کشور</p> <p>اقامت 24</p> <p>تخفیف رزرو تا 75%</p> <p>هتل شادی اورامان</p> <p>شروع قیمت از ۲۱۵,۰۰۰ تومان</p> <p>تصویر ۱۲. معرفی جاذبه‌های گردشگری هورامان در فضای مجازی</p>
--	---

۱. Cultural Particularism

درک غنای زبانی

یافته‌های پژوهش نشان داد که افراد مطالعه‌شده، به‌ویژه نسل جوان و تحصیل‌کرده، به درکی معنادار درباره نقش مؤلفه زبان و ادبیات محلی در بازسازی هویت فرهنگی‌شان رسیده‌اند و معتقدند که از طریق بازنمایی متون تاریخی و فرهنگی هورامان در فضای مجازی، علاوه بر اینکه آگاهی هویتی خود را بهبود می‌دهند، گویش هورامی را نیز احیا می‌کنند. این چنین است که پژوهشگران محلی به آموزش گویش هورامی و ترجمه آثار مختلف از زبان‌های دیگر به گویش هورامی اهتمام دارند. مردی ۲۱ ساله، که دانشجوی مقطع کارشناسی است، درباره ضرورت بازسازی ادبیات گویش هورامی، به شعر محمد فرخی یزدی اشاره می‌کند: «در دفتر زمانه فتد نامش از قلم / هر ملتی که مردم صاحب‌قلم نداشت» و در ادامه می‌گوید:

حال که هیچ‌گونه حمایتی از طرف دولت برای حفظ گویش‌های محلی نمی‌شود، باید خودمان دست‌به‌کار شویم و هرچقدر که می‌توانیم فرهنگ و ادبیات خود را با گویش هورامی بنویسیم... البته، ترجمه کتاب‌های دیگر هم به غنای زبانی ما کمک می‌کند و با این کار می‌توانیم بیشتر با سایر فرهنگ‌ها آشنا شویم.

یکی دیگر از ساکنان هورامان به سایت‌های اینترنتی فعال در آموزش زبان و ادبیات کُردی اشاره می‌کند:

درست است که در خصوص آموزش زبان و ادبیات کُردی به‌طور رسمی محدودیت‌های زیادی وجود دارد، ولی با گسترش رسانه‌های ارتباطی و اینترنت تأثیر این محدودیت‌ها خیلی کم شده است... من از طریق همین سایت‌ها زبان و ادبیات کُردی را یاد گرفتم و قبل از آن کمتر می‌توانستم کتاب‌های کُردی را بخوانم، ولی الان وضعیتم بهتر شده. به بسیاری از دوستانم نیز در این زمینه کمک می‌کنم.

تصویر ۱۴ نمونه‌ای از کانال‌های تلگرامی آموزش گویش هورامی را نشان می‌دهد و در تصاویر ۱۵ و ۱۶ نیز آثار ترجمه‌شده از زبان‌های دیگر به گویش هورامی مشاهده می‌شود.

		
<p>تصویر ۱۶. ترجمهٔ رمان پیرمرد و دریا به گویش هورامی</p>	<p>تصویر ۱۵. اطلاع‌رسانی ترجمهٔ گلستان سعدی به گویش هورامی</p>	<p>تصویر ۱۴. آموزش گویش هورامی در کانال تلگرامی ادبیات هورامی</p>

پیامدها

عام کردن امر خاص

منظور از عام کردن امر خاص گسترش تمایزهای اجتماعی با توسل به ارزش‌های عام‌گرایانه است. یافته‌های میدانی از گرایش فعالان صنایع‌دستی هورامان به بازسازی این صنایع مطابق با سلیق مختلف و اصول مشتری‌مداری حکایت دارد. همان‌طور که در تصاویر ۱۷ و ۱۸ مشاهده می‌شود، تلاش شده است تا در ظاهر کفش‌های زنانه و رنگ گیوهٔ هورامان تغییراتی اعمال شود تا اقبال بیشتری در بازارهای محلی و فرامحلی از کفش‌ها صورت گیرد. تصویر ۱۹ نیز نحوهٔ تجاری‌سازی و تبلیغ نوعی غذای محلی، موسوم به کلانه را، تحت عنوان پیتزای کُردی، در هورامان نشان می‌دهد. هدف از چنین اقداماتی برجسته‌کردن نمادهای فرهنگی و توجه به علایق فرهنگی دیگران است. یکی از فعالان صنایع‌دستی در هورامان می‌گوید:

به‌نظر من، جهت فروش بیشتر صنایع محلی هورامان مثل کلاش هورامی و رانکو چوخه به بازارهای فرامحلی نه‌تنها بازسازی صنایع محلی ضروری است که باید با پرداخت هزینهٔ تبلیغات برای این صنایع بازاریابی کرد. استفاده از رانکو چوخه و کلاش هورامی در مناطق دیگر کردستان باعث تقویت فرهنگ هورامان و ترویج کالاهای محلی می‌شود.

<p>تصویر ۱۹. تجاری‌سازی و تبلیغ کلانۀ هورامان تحت عنوان پیتزای کُردی</p>	<p>تصویر ۱۸. تغییر در رنگ‌آمیزی گیوه (کلاش) هورامان</p>	<p>تصویر ۱۷. تغییر ظاهر کفش‌های زنانه با روکش جاجیم</p>

در باب نحوه بازسازی عناصر هویت‌ساز محلی در قالب ارزش‌های جهانی، مشاهدات میدانی و مصاحبه با هورامی‌های مهاجر در کشورهای اسکاندیناوی نشان می‌دهد که این افراد می‌کوشند تا با توسل به اسناد حقوق بشر، مانند منشور زبان مادری، بر حق آموزش به زبان مادری تأکید کنند و برای برگزاری دوره‌های آموزش زبان کُردی، و در کنار آن گویش هورامی، حمایت دولت را جلب کنند. در این زمینه، یکی از افراد ساکن کشور سوئد می‌گوید:

اگرچه در اصل پانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر حق تحصیل به زبان مادری در کنار زبان فارسی در مدارس تأکید شده است، ولی هیچ‌وقت ما نتوانستیم در مدارس به زبان کُردی یا با گویش هورامی به تحصیل بپردازیم... به یاد دارم در مواردی که برخی از معلمان به صورت داوطلبانه تمایل داشتند که زبان و ادبیات کُردی را به ما آموزش دهند، به دلیل محدودیت‌های سیاسی موفق به این کار نمی‌شدند و این برای ما رؤیایی بود که در ایران هیچ‌وقت به واقعیت تبدیل نشد، ولی در اینجا توانسته‌ایم تا حدودی به آموزش زبان مادری‌مان مشغول شویم.

خاص کردن امر عام

بسترمند شدن فرهنگ جهانی نوعی دیگر از دیالکتیک امر عام و خاص و به دنبال آن خاص کردن عام‌گرایی^۱ است. یافته‌های این مطالعه نشان داد که تحولات هویت فرهنگی در هورامان در

۱. Particularization of Universalism

مسیری قرار دارد که ارزش‌های جهانی با نیازهای محلی هم‌سو شده‌اند. بنابراین، شکل‌گیری شبکه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد در فضای مجازی را می‌توان تلاش برای بهره‌مندی از مزایای ارزش‌های جهانی از قبیل حفاظت از محیط‌زیست و دفاع از حقوق زنان تعبیر کرد. در همین زمینه، اکثر افرادی که با آنها مصاحبه شد، به عضویت در انجمن‌ها و جنبش‌های حفاظت از محیط‌زیست تمایل زیادی داشتند. یک زن ۲۹ ساله با تحصیلات کارشناسی تمایل خود را به مشارکت در مهار آتش‌سوزی‌ها چنین توصیف می‌کند:

درست است که من یک زن هستم، ولی تا به حال چندین بار در مهار آتش-سوزی‌های اطراف روستا مشارکت داشته‌ام و اصلاً برایم مهم نیست که مردم درباره کار من چی فکر می‌کنند... این مسئله با آینده فرزندان ما در ارتباط است و نباید به این آتش‌سوزی‌ها بی‌اعتنا باشیم.

یکی دیگر از ساکنان هورامان، که مردی ۴۳ ساله و کشاورز است، می‌گوید:

همچنان که می‌بینید، زندگی ما مردم هورامان آمیخته با طبیعت است و دوستی با طبیعت در خون ما جریان دارد. متأسفانه آتش‌سوزی‌های چند سال اخیر طبیعت زیبای ما را تهدید می‌کند و این وظیفه همه ماست که از محیط‌زیست خودمان حفاظت کنیم. در یک کلام، بگویم که این «طبیعت» برای ما «معنابخش» است.

درباره فعالیت‌های زیست‌محیطی، در تصویر ۲۰ مشاهده می‌شود که فعالان محیط‌زیست در یکی از روستاهای مطالعه‌شده، روستای ژیوار، کانال تلگرامی انجمن محیط‌زیست ژیوار را راه‌اندازی کرده‌اند و از این طریق در صدد تشویق علاقه‌مندان به عضویت در انجمن هستند. تصویر ۲۱ نیز توصیف تراژیک آتش‌سوزی‌ها را از زبان طبیعت و با استفاده از اشعار محلی نشان می‌دهد. تصویر ۲۲ نیز از رسانه‌ای شدن ظهور لکه‌های سیاه‌رنگ مشکوک در رودخانه سیروان حکایت دارد. کاربران با این اقدامات در صددند، ضمن اعلام نگرانی ساکنان منطقه، مسئولان را به پی‌گیری وضعیت پیش‌آمده وادار کنند.

تعامل عناصر محلی و جهانی در تحول هویت فرهنگی کردستان ایران: مطالعه‌ای در باب منطقه هورامان تخت

 <p>تصویر ۲۲. رسانه‌ای شدن ظهور لکه‌های سیاه‌رنگ مشکوک در رودخانه سیروان</p>	 <p>تصویر ۲۱. توصیف تراژیک آتش‌سوزی در جنگل از زبان طبیعت</p>	 <p>تصویر ۲۰. تشکیل کانال انجمن محیط‌زیست ژیوار در تلگرام</p>
---	--	---

در تصاویر ۲۳، ۲۴ و ۲۵ نیز مشاهده می‌شود که چگونه مناسبت‌های مختلف مثل روز جهانی «سندرم داون»، «روز زن» و «روز ملی هوای پاک» اطلاع‌رسانی شده است. بدون شک، آگاهی کاربران از حقوق و موازین مرتبط با مناسبت‌های جهانی و ملی می‌تواند تغییرات تدریجی در هویت فرهنگی، نگرش‌ها و رفتارها را به دنبال داشته باشد.

 <p>تصویر ۲۵. تبریک روز ملی هوای پاک</p>	 <p>تصویر ۴۰. تبریک روز جهانی زن با گویش هورامی</p>	 <p>تصویر ۲۳. تبریک روز جهانی بیماران مبتلا به سندرم داون با گویش هورامی</p>
---	--	--

نتیجه‌گیری

هدف این مقاله مطالعه تغییرات هویت فرهنگی منطقه هورامان تخت در کردستان ایران است. از منظر تاریخی، در جایی مثل هورامان تخت، که منطقه‌ای کوهستانی و توسعه‌نیافته است، تغییرات فرهنگی و اجتماعی سرعت کمی دارد و تغییر در ساختار، پیش‌درآمد تحولات فرهنگی است. یافته‌های این مطالعه نشان داد که ورود عناصر نوسازی از قبیل راه‌های ارتباطی، آموزش مدرن و رسانه‌های جدید به گسترش دایره تعاملات اجتماعی به خارج از هورامان منتهی شده و منابع هویت‌یابی، به‌ویژه برای جوانان، متنوع شده است. در این زمینه، مشاهده کردیم که چگونه جوانان هورامانی با انتشار اخبار مربوط به جشن‌های سنتی در فضای مجازی، درصد گسترش مرزهای اجتماعی هستند و با استقبال از حضور افراد غیربومی در این مناسبت‌ها، زمینه‌های مکان‌زدایی پدیده‌های اجتماعی را تقویت کرده‌اند. همین‌طور، مشاهده کردیم که با تشکیل کانال‌های تلگرامی در روستاهای هورامان، نه‌تنها محدودیت‌های زمانی و مکانی در دست‌یابی به منابع هویت‌ساز کم‌رنگ شده، بلکه فضای مجازی به میدان کنشگری و هویت‌یابی جدیدی تبدیل شده است.

به‌پیروی از رابرتسون (۱۹۹۵)، می‌توان از گرایش جوانان هورامان به آموزش زبان مادری و بازسازی تعلقات زبانی تحت عنوان عام‌کردن امر خاص^۱ یاد کرد. رابرتسون معتقد است آن‌دسته از کنشگران محلی که بی‌واسطه مقامات دولتی به ارزش‌های جهانی متوسل می‌شوند تا وضع خود را بهبود بخشند، در واقع، درصد عام‌کردن امر خاص هستند. گیدنز (۱۳۷۷) نیز معتقد است که فراگیر شدن فرهنگ جهانی بستر مناسبی برای عام‌شدن عناصر بومی و به‌دنبال آن بسترمند شدن عناصر فرهنگ ملی و جهانی فراهم کرده است. چنین است که مردم هورامان، در کنار بازتولید ادبیات هورامی، تلاش می‌کنند آثار برجسته زبان‌های دیگر، مثل گلستان سعدی و رمان پیرمرد و دریا، را به هورامی ترجمه کنند تا بستر اشاعه و پذیرش عناصر فرهنگی دیگر فرهنگ‌ها در هورامان فراهم شود.

تشکیل انجمن‌های داوطلبانه حفاظت از محیط زیست و تلاش برای ارتقای فرهنگ زیست‌محیطی، به‌مثابه ارزشی جهانی، بخشی دیگر از ابعاد تحول هویت فرهنگی در هورامان است؛ بدین‌معنا که عامه مردم مطابق آموزه‌های دینی و فرهنگی، حفاظت از محیط‌زیست را ضروری می‌دانند و جوانان نیز با رویکردی زیبایی‌شناختی و توسعه‌محور به این موضوع واکنش نشان می‌دهند و گردشگرپذیر شدن منطقه هورامان را در گرو سالم‌نگه‌داشتن طبیعت و بکرماندن

۱. گفتنی است که حاکمیت رویکردهای مبتنی بر خاص‌گرایی فرهنگی در قوانین آموزشی کشور مانع تحقق این گرایش عام‌گرایانه شده است.

آن می‌دانند. هلنا حلوه^۱ (۲۰۰۱) معتقد است که ارزش‌های فرامادی ساختار ارزشی کنش‌های محیط‌زیست‌گرایان را تشکیل می‌دهد و آنها حاضرند، با پرداخت هزینه، از وارد آمدن هر گونه زیان احتمالی به طبیعت جلوگیری کنند. می‌توان گفت که مردم هورامان «قرائتی محلی» از «قواعد عام» دارند و به اقتباس از رابرتسون (۱۹۹۵)، می‌توان از عام‌شدن نسبی امر خاص و همچنین خاص‌شدن نسبی امر عام در هورامان سخن گفت.

نتایج این پژوهش با نظریه‌های طرفدار ناهم‌گون‌شدن هویت فرهنگی در جوامع در حال گذار هم‌سو است؛ چراکه هنوز هم عناصر محلی و بومی به‌طور نسبی کارکرد هویت‌ساز خود را حفظ کرده‌اند و ضمن تأثیرپذیری از ارزش‌های جهانی، در تحولات هویت فرهنگی جامعه هورامان سهیم‌اند. دیدیم که مردم هورامان با ترکیب الگوهای سنتی و مدرن در صنایع دستی به اصول کارآیی و مشتری‌مداری، به‌منزله اصولی جهانی، توجه دارند و کاربران فضای مجازی با انتشار تصاویر این صنایع کارکرد هویت‌بخش آنها را تقویت می‌کنند. در پایان، می‌توان گفت گرایش قوی در زمینه بازاندیشی در منابع هویت‌ساز سنتی در هورامان وجود دارد و جمعیت مطالعه شده، از طریق «تعامل نیت‌مند» با تغییرات پیش‌رو، درصدد بازسازی عام‌گرایانه هویت فرهنگی هستند. در چنین نظام ارزشی‌ای، هرگونه کنش در جهت مشروعیت‌بخشی به نظام‌های ارزشی، با بازاندیشی آگاهانه در چارچوب منابع هویت‌بخش محلی، ملی و جهانی صورت می‌گیرد. بنابراین، می‌توان گفت، برخلاف تصور رایج مبنی بر زوال سنت‌ها و هویت‌های محلی، هنوز هم سنت‌های جامعه هورامان کارکرد فرهنگ‌ساز و هویت‌بخش خود را در «نظامی بازاندیشی‌شده» دارند. با توجه به چنین یافته‌هایی بود که تعامل عناصر محلی و جهانی در تحول هویت فرهنگی هورامان به‌منزله مقوله هسته‌ای این تحقیق انتخاب شد. پوشش مفهومی و نظری دیگر مقولات عمده معیار معرفی این مقوله بود. تبیین مفهومی و انتزاعی این مقوله متکی بر یافته‌های پژوهش است که از ایفای نقش ارزش‌های محلی و جهانی در بازتعریف هویت فرهنگی افراد تحت مطالعه حکایت دارد. می‌توان گفت بن‌مایه‌های هویت فرهنگی در هورامان، ضمن تغییرات ساختاری و کارکردی، طی فرآیندی بازاندیشانه کم‌وبیش با عناصری جدید ترکیب شده و به شکل‌گیری هویتی پیوندی منتهی شده است.

منابع

ازکیا، مصطفی، منصور وثوقی، و عادل عبداللهی (۱۳۹۲) «جهان-محلی‌شدن و بازاندیشی در هویت زنان: مطالعه موردی هورامان تخت»، توسعه روستایی، دوره پنجم، شماره ۲: ۱-۲۲.

۱. Helena Helve

- استراس، آنسلم، و جولیت کوربین (۱۳۸۵) *اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبنایی رویه‌ها و شیوه‌ها*، ترجمه بیوک محمدی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷) *پیامدهای مدرنیته*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: مرکز.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۰) *مدرنیته و مدرنیسم*، ترجمه حسینعلی نودری، تهران: نقش جهان.
- دانش‌مهر، حسین، غلامرضا غفاری، و سیداحمد فیروزآبادی (۱۳۹۷) «درک معنایی سازه‌های مؤثر بر تغییرات کیفیت زندگی در میان ساکنان منطقه اورامان لهون»، *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، دوره هفتم، شماره ۲: ۳۴۱-۳۶۸.
- ریتزر، جرج (۱۳۸۸) *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان (۱۳۷۶) *فرهنگ آبادی‌های استان کردستان*، شهرستان مریوان.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان (۱۳۸۶) *فرهنگ آبادی‌های استان کردستان*، شهرستان مریوان.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان (۱۳۹۱) *فرهنگ آبادی‌های استان کردستان*، شهرستان مریوان.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان (۱۳۹۶) *فرهنگ آبادی‌های استان کردستان*، شهرستان سروآباد.
- صادقی، امیر (۱۳۹۳) *اطلس صنایع دستی هورامان*، سندج: اداره میراث فرهنگی و صنایع دستی استان کردستان.
- فدائی‌نژاد بهرام‌جردی و همکاران (۱۳۹۶) «بازشناسی مفهوم ارزش در حفاظت منظر فرهنگی اورامان تخت»، *پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران*، دوره هفتم، شماره ۱: ۳۱-۵۰.
- محمدپور، احمد و مهدی رضایی (۱۳۸۷) «درک معنایی پیامدهای ورود نوسازی به منطقه اورامان کردستان ایران به‌شیوه پژوهش زمینه‌ای»، *جامعه‌شناسی ایران*، دوره نهم، شماره ۱: ۳-۳۳.
- محمدپور، عادل (۱۳۸۷) «جشن پیرشالیار در آینه فرهنگ مردم هورامان»، *فرهنگ مردم ایران*، دوره یکم، شماره ۵: ۱۴۳-۱۵۱.
- Anderson, Benedict (۲۰۰۶) *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*, Verso books.
- Arce, A, & Norman Long (۲۰۰۳) *Reconfiguring modernity and development from an anthropological perspective: In Anthropology, development and modernities*. Edited by Arce, A, & Norman Long, Routledge Publishers, pp: ۱۵-۴۴.
- Castells, Manuel (۲۰۰۰) "Globalisation and identity in the network society: A rejoinder to Calhoun", Lyon and Touraine, No. ۴: ۱۰۹-۱۲۳.
- Charmaz, Kathy (۲۰۱۴) *Constructing grounded theory*, Sage Publishers.

- Dalby, Simon (۱۹۹۸) "Globalisation or global apartheid? Boundaries and knowledge in postmodern times", *Geopolitics*, Vol. ۳. No. ۱: ۱۳۲-۱۵۰.
- Hall, Stuart (۲۰۰۵) "Old and new identities". In *Thinking Critically about Global Issues*, editor, Paula Rothenberg, Worth Publishers: ۱۶۷-۱۷۳.
- Hannerz, Ulf (۱۹۸۷) "The world in creolisation", *Africa*, Vol. ۵۷. No. ۴: ۵۴۶-۵۵۹.
- Helve, Helve (۲۰۰۱) "Reflexivity and changes in attitudes and value structures": In *Youth, Citizenship and Empowerment*, editor, Claire Wallace, Routledge Publishers: ۲۰۱-۲۱۸.
- Mazlish, Bruce (۲۰۰۵) The Global and the Local. *Current Sociology*, Vol. ۵۳. No. ۱: ۹۳-۱۱۱.
- Robertson, Roland (۱۹۹۵) "Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity" *Global modernities*, Vol ۲. No. ۱: ۲۵-۴۴.
- <https://www.britannica.com/topic/Iranian-languages/Dialects>.

